

PRAWNICZE I NIEPRAWNICZE PODEJŚCIE W USTALANIU ODPOWIEDNIKÓW TERMINOLOGICZNYCH W PROCESIE TRANSLACJI NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH AKTÓW NORMATYWNYCH

ŁUKASZ ILUK,

Adiunkt Wyższej Szkoły Finansów i Prawa

Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej

ul. Tańskiego 5, 43-382 Bielsko-Biała, Poland

lukasz@iluk.katowice.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1741-8350>

Abstrakt: Autorzy przekładów kodeksów prawnych nie informują na ogół o przyjętym przez siebie podejściu do rozwiązywania problemów translacyjnych. Jednym z powodów jest ugruntowane przekonanie o konieczności wiernego i tym samym dosłownego przekładu tekstu wyjściowego. Takie nieprawnicze podejście tworzy pole do bezpodstawnego kreowania tzw. terminologii bezekwiwalentnej. W konsekwencji tłumaczenia zawierają wyrażenia, których znaczenia w docelowym języku są niezrozumiałe lub nie można ich ustalić poprzez odwołanie się do dorobku doktryny czy orzecznictwa. Podejście prawnicze oparte na wiedzy przedmiotowej i precyzyjnej metodologii ustalania interlingwalnych ekwiwalentów eliminuje problemy wynikające z podejścia nieprawniczego. W części analitycznej artykułu przedstawiono metodologię prawniczego podejścia do rozwiązywania problemów translacyjnych i sposób jej

praktycznego zastosowania.

Słowa kluczowe: strategie przekładu; terminologia prawnicza; terminologia bezekwiwalentna; dekompresja terminologiczna

LEGAL AND ILLEGAL APPROACH IN DETERMINING TERMINOLOGICAL EQUIVALENTS IN THE PROCESS OF TRANSLATION ON THE EXAMPLE OF SELECTED LAW ACTS

Abstract: Authors of translations of legal codes do not usually inform about their approach to solving translational problems. One of the reasons is the firm belief in the need for a faithful and thus literal translation of the output text. This unlawful approach creates a field for unfounded creation of so-called Equivalent terminology. Consequently, translations contain expressions whose meanings in the target language are incomprehensible or cannot be determined by reference to the doctrine or case-law. A legal approach based on subject knowledge and a precise methodology for determining interlingua equivalents eliminates the problems arising from a non-lawful approach. In the analytical part of the article there is presented a methodology of the legal approach to solving translational problems and the method of its practical application.

Key words: translation strategies; legal terminology; non-equivalent terminology; terminological decompression

JURISTISCHER UND NICHTJURISTISCHER ANSATZ BEI DER ERMITTLUNG TERMINOLOGISCHER ÄQUIVALENTE IM ÜBERSETZUNGSPROZESS AUSGEWÄHLTER NORMTEXTE

Abstract: In den Einleitungen zu Übersetzungen von Gesetzbüchern wird kaum darüber informiert, wie translatorische Probleme bei deren Anfertigung bewältigt wurden. Eines der Gründe ist die vorherrschende Meinung von der Priorität der wörtlichen Übersetzung juristischer Texte, die keiner Begründung bedarf. Solch ein Ansatz schafft Bedingungen zur Annahme äquivalentloser Terminologie auch in Kontexten, in denen de facto äquivalente Entsprechungen zwischen zwei Rechtssystemen vorhanden sind. Ist das der Fall, so enthalten wörtliche Übersetzungen Formulierungen, die in der Zielsprache unverständlich oder zumindest nicht usuell sind. Der juristische Ansatz basiert dagegen auf juristischem Fachwissen und einer präzisen Methodologie, mit der adäquate funktionale Entsprechungen ermittelt werden können. Somit können die Unzulänglichkeiten des nichtjuristischen Übersetzungsansatzes besser behoben werden. Im analytischen Teil des Artikels werden das juristische Vorgehen bei der Lösung translatorischer Probleme auf terminologischer Ebene sowie dessen praktische Anwendung

dargestellt.

Schlüsselwörter: Übersetzungsstrategien; Rechtsterminologie; äquivalentlose Terminologie; terminologische Transparenz

Wstęp

Tłumaczenia aktów ustrojowych mają już dosyć długą tradycję i kluczowe znaczenie dla studiów ustrojowych. Nie bez znaczenia jest także wkład takich przekładów w popularyzację kultur konstytucyjnych obcych państw.

Opisywane w literaturze przedmiotu problemy jakości przekładów aktów prawnych i innych są wynikiem nieprawidłowego podejścia do zadania translacyjnego (zob. np. Matulewska 2014). Jednym z poważniejszych problemów jest kreowanie terminologii bezekwiwalentnej wynikające m.in. z braku dostatecznej wiedzy przedmiotowej tłumaczy. Stąd skłonność do stosowania tłumaczenia dosłownego (Iluk 2017: 539).

W pierwszej części artykułu scharakteryzowano podejście nieprawidłowe do przekładu tekstów prawnych oraz omówiono jego podstawowe wady. W dalszej części omówiono kwestie semantycznej transparentności terminów prawnych oraz podejście prawnicze bazujące na wiedzy dziedzinowej i precyzyjnej metodologii postępowania. Krytyczna analiza materiału językowego wykazuje, że prawnicze słowniki translacyjne zawierają błędne propozycje przekładów wynikające z nieprawidłowego podejścia do ustalania ekwiwalentów w języku docelowym.

W części analitycznej zostanie zaprezentowane prawnicze podejście do rozwiązywania problemów translacyjnych na przykładzie nazw uznanych w literaturze przedmiotu i leksykografii za bezekwiwalentne w oparciu o wybraną terminologię z przekładu konstytucji kantonu Zurych.

1. Stosowane i zalecane podejścia do przekładu tekstów prawnych w literaturze translacyjnej

We współczesnej polskiej literaturze przedmiotu brak jest obszerniejszych wypowiedzi autorów przekładów aktów prawnych na temat zastosowanych przez siebie zasad translacyjnych, mimo iż takie informacje wpłynęłyby niewątpliwie na lepsze rozumienie przełożonego tekstu¹. W tym kontekście interesująca jest refleksja Ewy Weigend, która przełożyła na język niemiecki polski kodeks postępowania karnego:

Sie [Probleme und Schwierigkeiten] betreffen in erster Linie die Frage, welche Übertragungsmethode man seiner Arbeit zugrunde legen soll: die wortgetreue Übersetzung, die möglichst nahe am Original bleibt und dadurch die Gefahr von Fehlinterpretation minimiert, oder die freie Übersetzung, die zwar den Sinn der einzelnen Rechtsinstitute für den deutschen Leser leichter verständlich macht, sich dabei jedoch notwendig vom Wortlaut des zu übersetzenden Textes entfernt (Weigend 2004: 20).

Przytoczony cytat egzemplifikuje następujące przekonania wielu tłumaczy:

- (i) podstawowym obowiązkiem tłumacza jest zachowanie maksymalnej wierności wobec tekstu wyjściowego;
- (ii) dosłowne (literalne) tłumaczenie minimalizuje możliwość błędnej interpretacji tekstu wyjściowego;
- (iii) przyjęcie innych strategii przekładu niesie niebezpieczeństwo oddalenia się od sformułowań w tekście wyjściowym.

Z powyższego wynika, że powodem tej preferencji jest subiektywna obawa przed niezachowaniem wierności wobec tekstu wyjściowego. Na priorytetowe jej zachowanie w tłumaczeniu wskazuje *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem* (2005: 95), który nakłada na tłumaczy wręcz „obowiązek wyrażania w języku docelowym stałego związku treści tłumaczenia z kulturą języka źródłowego” i „niezacierania specyfiki tekstu źródłowego” oraz powtarzany w literaturze przekładoznawczej pogląd, że przekład ukryty

---

¹ W przeciwieństwie do współczesnych tłumaczeń autorzy przekładu *Kodeksu cywilnego obowiązującego na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej (przekład urzędowy)* (1923) z języka niemieckiego we wstępie przedstawili dość szczegółowo swoje założenia, a zwłaszcza problemy translacyjne.

(dynamiczny, komunikacyjny) może wprowadzać w błąd, sugerując identyczność pojęć prawnych lub nawet ekwiwalencję materialną (por. Iluk, 2016b: 502-503). Najdobitniej został on sformułowany przez Gernota Hebenstreita (1997: 109) w następujący sposób:

Die Verwendung von funktionalen Entsprechungen hat zwar den Vorteil der leichten Verständlichkeit, bringt aber aufgrund der geschilderten Inkongruenz der Begriffssysteme einen Verlust an Genauigkeit mit sich und birgt die Gefahr falscher Implikationen. Aufgrund der Einordnung des Begriffs in das eigene Weltbild kann es dazu kommen, dass der Jurist Rechtsfolgen in ihn „hineininterpretiert“, die dem ausgangssprachlichen Weltbild fremd oder gar mit diesem überhaupt unvereinbar sind.

Wskazane zagrożenia ma eliminować tłumaczenie dosłowne (źródłopodobne), w którym związek z kulturą prawną języka wyjściowego jest najbardziej ewidentny. Jak to zostało wykazane w innym miejscu, tłumaczenie dosłowne tekstów prawnych, bazujące na ekwiwalencji formalnej, jest także korzystne dla samego tłumacza (por. Iluk 2017). Tłumaczenie dosłowne

- (i) stawia osobom dokonującym przekładu relatywnie niższe wymogi co do poziomu wiedzy o wyjściowym i docelowym języku prawnym;
- (ii) nie wymusza głębszej analizy znaczeń wyrazów i poszukiwania adekwatnych pod względem pojęciowym i preskryptywnym odpowiedników w docelowym systemie prawnym;
- (iii) ułatwia proces tłumaczenia poprzez rezygnację m.in. ze żmudnych poszukiwań odpowiedników funkcjonalnych za pomocą np. mikroporównań;
- (iv) utrwala przekonanie, że „poszczególnym jednostkom leksykalnym języka wyjściowego da się przyporządkować jednostki leksykalne języka docelowego, które mają takie samo znaczenie” (Hejwowski 2004: 29) i tym samym nawyk korzystania z opracowań leksykograficznych bez pogłębionej refleksji i analizy;
- (v) stwarza szerokie pole do kalkowania wzorów semantycznych terminów języka wyjściowego, czego efektem jest tłumaczenie ewidentne lub wręcz egzotyzyzujące;
- (vi) daje się zweryfikować poprzez prostą retranslację, która pozornie ma zabezpieczać tłumacza przed zarzutem

niewłaściwie wykonanego tłumaczenia.

Zdecydowanie przeciwstawną opinię w tej sprawie reprezentuje w polskiej literaturze przedmiotu m.in. Barbara Kielar. Na podstawie krytycznej analizy m.in. przekładów polskiej konstytucji na język angielski i konstytucji europejskiej na język polski przekonuje, że również „nadmierna dosłowność może prowadzić do wywołania u odbiorców wtórnych fałszywych skojarzeń co do istoty instytucji funkcjonujących w lingwokulturze źródłowej” (Kielar 2003: 131). W tym kontekście warto też przytoczyć refleksję Wolfa Burkarda (2004), szwajcarskiego adwokata, który po przetłumaczeniu brazylijskiego kodeksu cywilnego na język niemiecki podzielił się następującą dygresją na temat zasad tłumaczenia aktów prawnych:

[...] selbst die beste Übersetzung [ist] lediglich das Resultat einer Kette von Informationsselektionen, -reduktionen, -auslegungen, -verarbeitungen und erneuerter Aufarbeitung sowie größtmöglicher Informationsrekonstruktion, niemals aber eine wortwörtlich aufzufassende, spiegelbildliche Abgleichung in der Zielsprache².

Burkhardt trafnie zauważa, że tłumaczenie tekstów prawnych nie może być lustrzanym odbiciem tekstu wyjściowego w języku docelowym. Dobry przekład jest efektem selekcji informacji, wykładni i daleko idącej rekonstrukcji informacji. Zgodnie z powyższym przekład nie może być wyłącznie zorientowany na tekst wyjściowy.

2. Kreowanie terminologii bezekwiwalentnej przez nieprawnicze podejście do tłumaczenia aktów prawnych

Obiektywny deficyt ekwiwalentów w docelowym języku prawnym wynika z rzeczywistego braku analogicznych instytucji prawnych, odmiennej kategoryzacji rzeczywistości pozajęzykowej lub odmiennych rozwiązań w docelowym systemie prawnym. Odmienność czy wręcz nieprzystawalność systemów prawnych odzwierciedla się najwyraźniej w lukach terminologicznych.

Na podstawie własnego doświadczenia translacyjnego i porównawczych badań języków prawnych dochodzę do wniosku, że

---

² Wyfuszczenie autora.

można też mówić o pozornym deficycie terminologicznym, który jest skutkiem nieprawidłowego podejścia do ustalania ekwiwalentów w docelowym systemie prawnym. Bez wystarczającej wiedzy prawnej i analizy porównawczej tłumacz często bezpodstawnie orzeka, że pewne terminy nie mają odpowiedników w systemie docelowym. W ten sposób tworzy się – moim zdaniem – przestrzeń do sztucznego kreowania terminologii bezekwiwalentnej. Pod tym pojęciem rozumie się takie terminy, którymi nazywa się denotaty występujące w wyjściowym systemie prawnym i dla których nie ma lub nie ustalono jeszcze (np. w słownikach translacyjnych) stałych i zweryfikowanych odpowiedników w języku docelowym (Nowak 2006: 185).

Deficyt wiedzy prawnej nie pozwala bowiem stwierdzić, czy dane określenie występujące w konkretnym tekście wyjściowym należy interpretować zgodnie ze znaczeniem słownikowym, czy też zgodnie z regułami semantycznymi języka prawnego. W języku prawa to samo określenie może mieć specjalistyczne odniesienia denotacyjne i naturalny ekwiwalent terminologiczny w języku docelowym stosownie do aktualizowanego znaczenia. Brak wiedzy prawnej oraz pozornie semantycznie transparentne nazwy złożone skłaniają zatem do pochopnego przyjęcia potocznego znaczenia wyrazów lub związków wyrazowych. Skłonności tej nie ulegają wyłącznie tłumacze, lecz także autorzy słowników. Tezę tę potwierdzają analizy słowników translacyjnych, w których wiele nazw prawnych o charakterze terminologicznym nie zostało opracowanych, ponieważ – jak się wydaje – nie dopatrzone się w nich prawnego znaczenia³. W takiej sytuacji efektem nieuzasadnionego domniemania języka potocznego jest najczęściej kalka semantyczna terminu wyjściowego lub neologizm, naruszający zasadę ekwiwalencji pojęciowej i normatywnej w języku docelowym (Iluk 2015: 633.) Tezę tę potwierdza na przykład opracowane hasło *Räumungsfrist* w słowniku translacyjnym Kilian i Kilian (2014: 564). Podana w nim propozycja przekładu *termin do opróżnienia* jest pochopnie podaną kalką semantyczną niemieckiej

---

³ Autorzy słowników translacyjnych nie informują użytkowników o przyjętych kryteriach, według których dokonali selekcji materiału leksykalnego do swoich słowników. Dlatego można odnieść wrażenie, że wybór został dokonany dość przypadkowo. Np. w słowniku Kilian/Kilian 2014 występuje hasło *Beschwerdefrist*, ale nie ma nazwy z tego samego pola terminologicznego *Rechtsbehelfsfrist*. Podobnych przypadków jest znacznie więcej.

nazwy⁴.

Brak określonych haseł i ich odpowiedników w języku docelowym w słownikach translacyjnych skutecznie utrwała przekonanie tłumaczy o istnieniu terminów bezekwiwalentnych nawet w takich zakresach, w których ekwiwalencje funkcjonalne istnieją i można je ustalić na podstawie dobrej orientacji w dwóch systemach prawnych lub za pomocą mikroporównań.

W ocenie praktykujących prawników nieprawnicze podejście do przekładu skutkuje tym, że dokonane tłumaczenia aktów prawnych często zawierają wyrażenia, których „znaczenia nie można ustalić wprost przez odwołanie się do terminologii prawa krajowego lub krajowego dorobku doktryny i orzecznictwa”, o czym donosi się w *Gazecie Prawnej* (Dudek i Bohowicz 2011). Co więcej, Marek Porzycki (2004) w swoim krytycznym artykule „Lawina bełkotliwych przekładów” na łamach Rzeczypospolitej zarzuca autorom tłumaczenia traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską na język polski nierozumienie tekstu wyjściowego, a nawet „analfabetyzm prawny” na płaszczyźnie terminologicznej⁵. W ostatnim czasie Patryk Przeździecki (2018) wskazuje na błędne tłumaczenie dyrektywy *Markets in Financial Instruments Directive II* na język polski, w którym „[...] pomiędzy wersją polską a angielską istnieje językowa i prawna przepaść. Ba, przepisy te są ze sobą rażąco sprzeczne, a wyrażone w nich normy prawne wzajemnie się wykluczają”. Z takimi wadami przekład tekstu prawnego lub prawniczego nie spełnia podstawowego celu, jakim jest uzyskanie tego samego efektu prawnego. Dla podmiotów stosujących prawo może to być źródłem negatywnych konsekwencji⁶. Tezę tę potwierdził w przekonujący sposób również niemiecki prawnik Jürgen Basedow (1996: 749). Analizując przekład art. 10, ust. 2. lit. b Rozporządzenia Rady (EWG) nr 4056/86 z dnia 22 grudnia 1986 r. na język niemiecki, stwierdził jego poważną wadliwość prawną. Dostrzeżony problem powstał w wyniku nieprawniczego podejścia do tłumaczenia francuskiego terminu *personne morale* za

---

⁴ Adekwatnymi odpowiednikami niemieckiego określenia *Räumungsfrist* są *termin opuszczenia lokalu* lub *termin eksmisji*.

⁵ <https://archiwum.rp.pl/artukul/479748-Lawina-belkotliwych-przekladow.html> (16.03.2020).

⁶ Na problem wadliwych tłumaczeń przepisów unijnych na język polski zwrócił uwagę również poseł Tomasz Lenz w swojej interpelacji do Ministra Sprawiedliwości nr 16529 z dnia 13 maja 2010 r.: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/59D53C43> (16.03.2020).

pomocą najbliższego naturalnego odpowiednika *juristische Person*, które zniekształciło w rażący sposób sens regulacji⁷. Główną przyczyną tego błędu było nieprawidłowe podejście do przekładu, wywołane niedostateczną wiedzą przedmiotową z zakresu francuskiego i niemieckiego prawa spółek handlowych.⁸

3. Poziom transparentności terminologicznej i jej wpływ na odkodowanie znaczeń nazw prawnych

Odkodowanie nazw prawnych wymaga różnego poziomu wiedzy merytorycznej. Zależy to m.in. od stopnia pojęciowej transparentności terminu. Najniższy próg przejrzystości semantycznej cechuje nazwy niezłożone, tj. składające się z jednego słowa. Np. Haftung – odpowiedzialność cywilna, przepustka – Passierschein, Approbation – prawo wykonywania zawodu lekarza lub farmaceuty. Nazwa jest pojęciowo transparentna, jeśli znaczenie podstawy (członu utożsamiającego) wchodzi do jej znaczenia, a pozostałe składniki wymieniają określone cechy definicyjne (por. Iluk, Semantyczna, 2016)⁹. Warunek ten najlepiej spełniają nazwy złożone, mające formę skupień terminologicznych. Np.: obowiązek podatkowy, planowanie przestrzenne, kontrola policyjna, archiwum państwowe. Problem przejrzystości semantycznej powstaje również wtedy, kiedy ustawodawca lub ustrojodawca nadał nazwom specyficzne znaczenie odbiegające od znaczenia słownikowego. Np. Erinnerung, Kaufmann, Abteilung, Deckung, Rat¹⁰

Wymienione przykładowo nazwy są dla nieprawnika semantycznie nietransparentne, ponieważ ich struktura

---

⁷ Podobny błąd merytoryczny występuje w polskim tłumaczeniu tego rozporządzenia.

⁸ W przekładach analogicznych rozporządzeń dotyczących transportu drogowego i lotniczego, dokonanych przez innych tłumaczy, tego błędu nie ma, ponieważ użyto ekwiwalentu funkcjonalnego różniącego się motywami nazwotwórczymi.

⁹ W tym kontekście w literaturze niemieckojęzycznej używa się określenia Selbstdeutigkeit. Według Susanne Göpferich, (2003) kryterium semantycznej przejrzystości jest spełnione, jeśli nazwy odzwierciedlają inherentne cechy pojęcia przez nie określanego.

¹⁰ W języku prawa *Erinerung* jest nazwą środka odwoławczego, *Kaufmann* m.in. tytułem zawodowym lub określeniem przedsiębiorcy, *Abteilung* nazwą wydziału sądu niższej instancji, *Rat* m.in. nazwą organu państwowego, gospodarczego, tytułu zawodowego.

powierzchniowa nie sygnalizuje żadnych odniesień do konstytutywnych cech oznaczanego pojęcia prawnego. Utrudnia to asocjacje interlingwalne, umożliwiające właściwe skojarzenia terminologiczne. Brak odpowiednich skojarzeń i/lub stosownych haseł w słowniku translacyjnym sprawia, że w takich przypadkach nadużywa się uznawania ich statusu jako terminów bezekwiwalentnych. Na potwierdzenie tej tezy można wskazać uznane słowniki translacyjne Banaszaka (2008: 278) i Kilian i Kilian (2014: 263), w których albo brak jest interesujących nas haseł (*Geldauflage*), albo proponowane ekwiwalencje nie są odpowiednie (dla *nawiązka*). Co więcej, w literaturze przedmiotu zdarza się utrzymywać przekonania o braku ekwiwalencji bez dokonywania odpowiednich analiz, co jest wynikiem braku wiedzy dziedzinowej. I tak dla np. terminu *nawiązka* rekomenduje się *Geldbuße*, *Geldleistung*, *Bußzahlung*. Wszystkie z tych propozycji są merytorycznie wadliwe, ponieważ ich cechy pojęciowe nie pokrywają się z definicją polskiego terminu.

Tymczasem zgodnie z art. 47 i 48 kk¹¹ *nawiązka* jest środkiem o charakterze represyjno-odszkodowawczym, stosowanym z reguły obok kary zasadniczej, z którym wiąże się konieczność pieniężnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na rzecz pokrzywdzonego, albo określonej organizacji społecznej lub Skarbu Państwa. Podobną instytucję prawa przewiduje niemiecki kodeks karny w § 56b w ustępie 1 i 2 StGB.¹²

(1) Das Gericht kann dem Verurteilten **Auflagen** erteilen, die der Genugtuung für das begangene Unrecht dienen. [...]

(2) Das Gericht kann dem Verurteilten auferlegen,

1. nach Kräften den durch die Tat verursachten Schaden wiedergutzumachen,
2. einen Geldbetrag zugunsten einer gemeinnützigen Einrichtung zu zahlen, wenn dies im Hinblick auf die Tat und die Persönlichkeit des Täters angebracht ist,
3. sonst gemeinnützige Leistungen zu erbringen oder
4. einen Geldbetrag zugunsten der Staatskasse zu zahlen. [...]¹³

Przytoczony przepis określa precyzyjnie cechy pojęciowe *nawiązki*. Przede wszystkim jest to rodzaj zadośćuczynienia za spowodowaną krzywdę (ust.1 pkt 1), względnie odszkodowanie pieniężne (ust. 2 pkt

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U.2019.0.1950 ze zm.).

¹² Strafgesetzbuch in der Fassung vom 15. November 2019.

¹³ Wyłuszczenie autora.

1) na rzecz pokrzywdzonego ewentualnie uszkodzonego. Ponadto podmiotami, które mogą być jej beneficjentami, są również organizacje pożytku publicznego (ust. 2 pkt 2 i 3). Niemiecki ustawodawca ponadto przewidział, że *Auflage* może zostać orzeczona także na rzecz Skarbu Państwa (ust. 2 pkt 4). Jeśli ma ona charakter pieniężny, to daje się temu eksplicytny wyraz w orzeczeniach sądowych, w których używa się określenia *Geldauflage*. W świetle przeprowadzonej analizy należy uznać, że w niemieckim prawie karnym istnieje sankcja w postaci nawiązki, w związku z czym wskazywany ekwiwalent *Bußzahlung* jest nieadekwatną propozycją przekładową, ponieważ instytucja prawa o tej nazwie jest karą grzywny orzecaną wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa¹⁴.

Trudność przekładu polskiej nazwy *nawiązka* na język niemiecki nie wynika tylko z jej semantycznej nietransparentności i specyficznej motywacji niemieckiego odpowiednika¹⁵. Źródło problemu tkwi również w znacznie szerszej dystrybucji nazwy *Auflage*. Nazwa ta występuje bowiem w prawie administracyjnym, spadkowym, zobowiązań, zgromadzeń i karnym¹⁶. Znacznie szersza dystrybucja niemieckiego terminu prawnego sprawia, że z perspektywy polskiego języka prawa uwidacznia się jego polisemia, nawet jeśli z perspektywy języka wyjściowego dana nazwa wydaje się monosemiczna¹⁷. Z przeprowadzonego porównania cech pojęciowych wynika, że intensje nazw *nawiązka* i *Auflage* w prawie karnym pokrywają się w znacznym stopniu, natomiast ich ekstensje ze względu na odmienną dystrybucję są dość zróżnicowane i dlatego w innych działach prawa ta sama nazwa może być inaczej definiowana i z tego względu może też

---

¹⁴ Z treści § 56 StGB jednoznacznie wynika, że (*Geld*)*Auflage* nie występuje wyłącznie w niemieckim prawie karnym nieletnich.

¹⁵ Nietransparentność semantyczna polskiej nazwy wynika z faktu, że cechy pojęciowe nazwanej instytucji prawa nie występują w jej strukturze powierzchniowej.

¹⁶ Obecny w polskim systemie prawnym kazuizm, polega na tym, że nawiązka jest możliwa do orzeczenia za sprawstwo ustawowo określonych przestępstw, czego – jak się wydaje – nie ma w prawie niemieckim.

¹⁷ Zgodnie z poglądem Wiesława Banysia (2005: 59) dany wyraz ma tyle znaczeń w języku wyjściowym, ile odpowiedników tłumaczeniowych w języku docelowym. Podobne stanowisko reprezentują Dmitrij Dobrovolskij i Artëm Šaradin (2002: 528). W publikacjach szwajcarskich zwraca się również uwagę na to, że prace legislacyjne w kilku językach dają szansę uchwalania precyzyjniejszego prawa. Tłumaczenia pozwalają bowiem już na wczesnym etapie prac legislacyjnych wykryć niepożądane wieloznaczności, pozorne ekwiwalencje lub dywergencje w tekście prawnym (Borghi/Burr/Reiner 2009: 3).

mieć różne odpowiedniki terminologiczne w języku docelowym¹⁸. Zgodnie z poglądem Sandriniego (1996: 148) okoliczność ta nie stanowi przeszkody, aby rzeczony nazwy uznać za ekwiwalenty funkcjonalne w prawie karnym.

Najwyższy poziom transparentności wykazują nazwy wielowyrazowe (tzw. skupienia terminologiczne). Problemy translacyjne powstają jednakże w sytuacji, kiedy ekwiwalentne nazwy różnią się motywami nazwotwórczymi lub ich ilością, co zakłada nie tylko właściwe skojarzenia interlingwalne, lecz także wymaga dekompresji semantycznej, tj. rozpakowania znaczenia nazw. Dotyczy to zwłaszcza niemieckich złożzeń klamrowych, w których niektóre motywy nazwotwórcze nie występują w strukturze powierzchniowej (Iluk 2016a: 421). Np. Rechnungsbericht (= opinia biegłego referenta), Gründungsaufwand (= koszty poniesione w związku z powołaniem np. spółki), Strafanzeige (= zgłoszenie popełnienia przestępstwa).

W przypadku języka prawa dekompresja terminologiczna oparta na wiedzy dziedzinowej dotyczy nie tylko znaczenia danego terminu, lecz także jego dystrybucji, tj. przyporządkowania go do określonej instytucji prawa z uwzględnieniem dziedziny, w której ona występuje, albo materii determinującej określony rodzaj procedury lub tryb postępowania, a nierzadko tylko konkretnego aktu normatywnego. Konstatacja ta jest niezwykle istotna, ponieważ formalnie te same nazwy mogą być odmiennie zdefiniowane w różnych dziedzinach prawa lub nawet konkretnych aktach normatywnych. Z tego powodu ważnym aspektem dekompresji terminologicznej jest ustalenie dystrybucji terminu i wynikające z niej implikacje prawne¹⁹. W świetle powyższego użycie terminu prawnego niezgodnie z jego dystrybucją jest poważnym błędem translacyjnym. Zagrożenie takie istnieje szczególnie wtedy, kiedy konsultowane słowniki translacyjne wymieniają kilka odpowiedników terminologicznych bez informacji o ich dystrybucji. Tak jest na przykład w słowniku Banaszaka (2008: 486), który dla polskiego terminu *skarga* podaje bez jakiegokolwiek komentarza trzy niemieckie odpowiedniki: *Beschwerde*, *Erinnerung*

---

¹⁸ Por. definicję legalną *Auflage* w § 36 ust. 2 nr. 4 *Verwaltungsverfahrensgesetz vom 23. Januar 2003 (BGBl. I S. 102)*.

¹⁹ Pod tym pojęciem należy rozumieć wszystkie obszary, w tym dziedziny prawa, w których występuje określona nazwa w danym znaczeniu (Iluk 2014: 43-44).

i *Klage*²⁰. W takiej sytuacji konieczne jest ustalenie cech definicyjnych oraz zakresów dystrybucyjnych, by na tej podstawie dokonać prawidłowego wyboru obcojęzycznego odpowiednika. Poruszony problem jest szczególnie ważny w sytuacjach, w których w jakiejś sprawie możliwe byłoby złożenie zażalenia lub skargi, czyli różnych środków zaskarżania. Niezgodnie z dystrybucją wybrany odpowiednik wprowadzałby adresata tłumaczenia w błąd i w poważny sposób naruszyłby zasadę zachowania równoważnego efektu prawnego. Zgodnie z powyższym *Erinnerung* jest odpowiednikiem polskiej nazwy *skarga*, jeśli dotyczy ona wyłącznie decyzji komornika, refendarza sądowego lub sędziego w ściśle określonych prawem przypadkach (Creifelds 1990: 361). Tego ograniczenia dystrybucyjnego nie dostrzeżono nawet w specjalistycznym słowniku translacyjnym Kilian i Kilian (2014: 427), w którym dla wyrażenia *skarga na orzeczenie refendarza sądowego* podaje się błędnie niemiecki odpowiednik *Beschwerde gegen Rechtspflegereentscheidung*, ponieważ w ewidentny sposób narusza dystrybucję terminu *Beschwerde*²¹.

4. Prawnicze podejście w ustalaniu odpowiedników terminologicznych w docelowym systemie prawnym

Prawnicze podejście w ustalaniu odpowiedników terminologicznych w docelowym porządku prawnym wymaga odpowiedniej orientacji i zastosowania odpowiednich procedur. Szczegółowo zostały one opisane w innym artykule (zob. Iluk 2015). W tej sekcji odnośne procedury zostaną wykorzystane do ustalenia odpowiedników terminów pozornie bezekwiwalentnych w docelowym systemie prawnym.

---

²⁰ Trudność ustalenia adekwatnego odpowiednika w języku docelowym dodatkowo utrudnia niejednoznaczność w rozumieniu pojęcia skargi w polskim języku prawnym i prawniczym.

²¹ Por. § 11 Rechtspflegergesetz vom 14. April 2013 (BGBl. I S. 778, 2014 I S. 46).

4.1. Procedury ustalania odpowiedników w przypadku terminów pozornie bezekwiwalentnych

W przypadku terminów pozornie bezekwiwalentnych oprócz szczegółowej wiedzy dziedzinowej ustalanie odpowiedników wymaga odpowiedniej metodologii. Procedura ta składa się z następujących kroków:

- (i) ustalenie ekwiwalentnych źródeł terminologicznych,
- (ii) identyfikacja i ustalenie zakresów znaczeniowych poszukiwanych terminów w dwóch systemach prawnych,
- (iii) porównanie i określenie wspólnych zakresów znaczeniowych i dystrybucyjnych,
- (iv) wybór optymalnego odpowiednika dla poszukiwanego ekwiwalentu w języku prawa docelowego.

Z powyższego widać, że proponowany tryb postępowania uwzględnia oba zakresy: znaczenie terminu prawnego i jego dystrybucję. Powodzenie tej metody zależy od umiejętności ustalenia ekwiwalentnych źródeł terminologicznych i porównania definicji poszukiwanych pojęć prawnych, aby na tej podstawie dokonać wyboru adekwatnego odpowiednika w docelowym systemie prawnym.

4.2. Przykłady prawniczego sposobu poszukiwania odpowiedników terminów pozornie bezekwiwalentnych

W dalszej części tego rozdziału zostanie przedstawiony prawniczy sposób poszukiwania odpowiedników terminów pozornie bezekwiwalentnych na przykładzie nazw zaczerpniętych z Konstytucji Kantonu Zurych z 2005 r.

Przykład 1. Ortsbild

Przykładem nazwy semantycznie pozornie bezekwiwalentnej jest określenie *Ortsbild* użyty w art. 103 ust. 2 KKZ:

Kanton und Gemeinden sorgen für die Erhaltung von wertvollen Landschaften, Ortsbildern, Gebäudegruppen und Einzelbauten sowie von Naturdenkmälern und Kulturgütern.

W żadnym z dostępnych w Polsce specjalistycznych słowników prawniczych ani leksykograficznych źródeł internetowych nie ma hasła *Ortsbild*. Brakuje go także w niemiecko-polskich w słownikach translacyjnych. W przekładzie *Konstytucji Konfederacji Szwajcarskiej* autorstwa Zdzisława Czeszejko-Sochackiego oddano to określenie jako *osobliwości lokalne*.²² Problem w tym, że osobliwością lokalną poza architekturą mogą być także lokalne zwyczaje, powiedzenia, święta ludowe, potrawy kulinarne, stroje itd. Wydaje się, że w kontekście cytowanego przepisu nie chodzi o aż tak szerokie rozumienie tego pojęcia, a jedynie o sferę związaną z szeroko rozumianym wyglądem miejsca. Świadczy o tym wymienienie w przywołanym przepisie elementów składających się na sferę wizualną: „walory krajobrazowe, zespoły obiektów i pojedyncze obiekty, pomniki natury i dóbr kultury”. Trzeba więc stwierdzić, że autor przekładu słusznie posłużył się w tym miejscu metodą przekładu dynamicznego, mimo to translacat w istotny sposób zniekształca sposób rozumienia przepisu, ponieważ nie jest zgodny z zamiarem legislatora. Aby ustalić adekwatny i zgodny z intencją ustawodawcy odpowiednik w docelowym systemie prawnym, należy zachować ekwiwalencję pojęciową i normatywną. Kluczowe znaczenie będzie miała w tym przypadku wykładnia znaczenia i zakresu tego pojęcia (por. Iluk 2015). W popularnej Wikipedii, pojęcie *Ortsbild* definiuje się jako:

*Das Ortsbild ist das Erscheinungsbild einer Ortschaft und im weiteren Sinne einer Stadt (Stadtbild). Dazu zählt der gesamte Raum, also neben Gebäuden auch Straßen, Plätze, Parkanlagen, Laternen und die weitere Ausstattung. Das Ortsbild steht im Wechselspiel mit dem Landschaftsbild*²³.

W świetle powyższej definicji kluczowe jest wyjaśnienie wyrażenia *Erscheinungsbild*, ale na tym etapie ustalania wykładni na cele przekładu widać już, że chodzi o kontekst architektoniczny, budowlany i planowania przestrzennego. Według słownika Duden słowo *Erscheinungsbild* należy rozumieć jako „auf den Betrachter wirkendes äußeres Bild von jemandem, etwas”²⁴. Chodzi zatem o wrażenia odbierane wyłącznie za pomocą wzroku. Odpadają więc regionalna

---

²² Por. art. 78 Konstytucji Konfederacji Szwajcarskiej (Czeszejko-Sochacki 2000).

²³ Wikipedia: <https://de.wikipedia.org/wiki/Ortsbild> (dostęp 10.09.2018).

²⁴ Duden Online: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Erscheinungsbild> (dostęp 10.09.2018). Na podkreślenie załuguje tu wyrażenie *äußeres Bild*.

kuchnia, zwyczaj, nierealizowana technika rzeźby i obrazu sztuka ludowa itd. Istotą dotkniętej w omawianym przepisie problematyki jest ochrona dziedzictwa, które często koliduje z funkcjonalnością²⁵. Powyższa analiza prowadzi nas do wniosku, że omawiana nazwa jest terminem z dziedziny planowania przestrzennego²⁶. W polskiej ustawie o planowaniu przestrzennym znajduje się definicja legalna pojęcia *krajobraz priorytetowy* (Art. 16 lit. f), przez który należy rozumieć:

[...] krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania; [...].

Bez wątplenia legalna definicja terminu *krajobraz priorytetowy* pokrywa się ze względu na odniesienia referencyjne z pojęciem *Ortsbild*. W związku z powyższym, można zaproponować następujące tłumaczenie art. 103 ust. 2 KKZ:

Kanton i gminy dbają o ochronę walorów krajobrazowych, krajobrazu priorytetowego, zespołów obiektów i pojedynczych obiektów, jak również pomników przyrody i dóbr kultury.

Taki efekt jest możliwy po dokonaniu wykładni prawa i analizy stosownych przepisów prawnych. O wyborze strategii przekładu funkcjonalnego i konkretnego odpowiednika terminologicznego zdecydowała wiedza prawnicza.

Przykład 2. Quartier- oder Ortsteilkommission

Innym przykładem nazwy, której poprawny przekład wymaga szerszej

---

²⁵ W dalszej części artykułu przywołanego w Wikipedii czytamy: *Der Erhalt historischer Strukturen als Zeugnis der Entwicklung von Gesellschaft, Wirtschaft und Architektur, als Identifikationsmöglichkeit für die Bevölkerung, als Wertschöpfung und touristischer Wert steht oftmals im Konflikt mit der Suche nach Funktionalität, den Bedürfnissen von Verkehr, Bauwesen und vordergründigen wirtschaftlichen Interessen.*

²⁶ Na temat dystrybucji terminów zob. Ł. Iluk, *Juristische und methodologische Aspekte bei der Ermittlung terminologischer Äquivalenzen am Beispiel des Begriffsfeldes Minderjähriger, Jugendlicher und Heranwachsender im Kontext der deutschen, polnischen und slowakischen Rechtsordnung.* [W:] *Sprache und Sprachen in Forschung und Anwendung* (SiFA), Banská Bystrica 2016, S. 449-457 oraz Ł. Iluk, *Wiedza o języku prawnym w kształceniu tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych.* [W:] *Studia Niemcoznawcze*, Tom LIX, Warszawa 2017, s. 527-544.

wiedzy dziedzinowej, jest określenie *Quartier- oder Ortsteilkommission*, użyte w art. 88 Konstytucji Kantonu Zurych:

Die Gemeinden können kommunale Aufgaben Quartier- oder Ortsteilkommissionen zur selbstständigen Erfüllung übertragen.

Próba zachowania wierności w przekładzie tej nazwy z zachowaniem ekwiwalencji formalnej prowadzi do ewidentnej tautologii referencyjnej, której nie ma w tekście wyjściowym.

*Gminy mogą przekazywać komisjom dzielnicowym i komisjom dzielnicowym zadania komunalne do samodzielnej realizacji*²⁷.

W celu ustalenia ekwiwalencji pojęciowej i normatywnej konieczne jest ustalenie unormowania analogicznej materii w polskim systemie prawnym. Takie znajdziemy w art. 5 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym:

*Art. 5. 1. Gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne. Jednostką pomocniczą może być również położone na terenie gminy miasto.*²⁸

Po analizie tego przepisu nasuwa się wniosek, że funkcjonalnym odpowiednikiem wyrażenia *Quartier- oder Ortsteilkommission* jest w polskim systemie prawnym ustawowo zdefiniowane pojęcie *jednostki pomocnicze (gminy)*, na które składają się – obok sołectw i osiedli – dzielnice. Polski odpowiednik funkcjonalny jest terminem adekwatnym, mimo że jego motywacja jest zupełnie inna niż w języku wyjściowym. Dodatkowym problemem do rozwiązania jest ustalenie, czy w przekładzie można użyć naturalnie najbliższego ekwiwalentu członu *Kommission*, czy też należy zaproponować inny. Jak się przekonaliśmy, stosownie do art. 5 ust. 1 u.s.g.m., w polskim systemie prawnym przewidziana jest możliwość powoływania przez gminę jednostek pomocniczych takich jak: dzielnice, sołectwa, osiedla oraz inne. Na czele takich jednostek stoją *quasi-organy* lub inaczej pomocnicze organy gminy, które ustawodawca nazywa organami²⁹.

---

²⁷ Wyłuszczenie autora.

²⁸ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95 ze zm.), dalej u.s.g.m.

²⁹ Zob. art. 35 ust. 3 pkt 2, 3 i 5 u.s.g.m.

W praktyce organy te nazywa się komisjami i mają charakter stały lub doraźny³⁰. Ich funkcjonalnym odpowiednikiem są komisje specjalne (*besondere Kommissionen*³¹), ale nie o nie chodzi w art. 88 KKZ³². Może się też wydawać, że najbliższym naturalnym ekwiwalentem członu określanego w złożeniach *Quartierkommission* i *Ortsteilkommission* jest określenie *komisja*. Dosłowny przekład całej nazwy jako *komisje dzielnicowe* nie jest jednakże pojęciowo adekwatny, ponieważ przetłumaczona nazwa kojarzy się z funkcjonującymi w Polsce dzielnicowymi komisjami dialogu społecznego, mającymi charakter wyłącznie opiniodawczy, inicjatywny i doradczy, natomiast *Quartier- oder Ortsteilkommissionen* to samodzielne organy władzy publicznej, które pełnią funkcje wykonawcze³³. Warto w tym miejscu zaprezentować stanowisko Jerzego Pieńkosa (2003: 136), który stwierdza, że istotnym warunkiem stosowania zasady przekładu dosłownego jest niekolidowanie znaczeń. Mając na względzie powyższą uwagę, należy uznać, że translatacja *komisje dzielnicowe* narażony jest na ryzyko zakłócenia przekazu lub niezrozumienia istoty unormowania i jego funkcji (por. Pieńkos 2003: 136-137; Sandrini 1996: 158).

Z analizy obszaru zadań sugerowanych przez członków gremium przygotowującego projekt Konstytucji Kantonu Zurych z 2005 r., wśród których wymieniono tworzenie i utrzymanie parkingów, funkcjonowanie dzielnicowych urzędów dla młodzieży,

---

³⁰ Zob. np. § 2 pkt 15 Programu współpracy m.st. Warszawy w 2018 roku z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, stanowiący Załącznik do uchwały nr LVI/1418/2017 Rady m.st. Warszawy z dnia 19 października 2017 r. Mowa jest w nim o „komisjach konkursowych”. Por. także § 4 ust. 2 Statutu Samorządu Mieszkańców Sołectwa Grabnik przyjęty uchwałą Nr V/29/07 Rady Miejskiej w Krasnobrodzie z dnia 16 lutego 2007 roku, który ma brzmienie „Zebranie Wiejskie może powoływać stałe lub doraźne komisje, określając zakres ich działania”.

³¹ Por. § 46 b, § 56, § 83 a des Gesetzes über das Gemeindegewesen (Gemeindegewesetz) vom 6. Juni 1926 (131.1).

³² Zob. *Auswirkungen der neuen Kantonsverfassung (KV) auf die Gemeinden Eine Handlungsanleitung für SP-Behördenmitglieder und SP-Sektionen*, 2005, s. 20-21.: <https://spkantonzh.ch/app/uploads/2017/01/Publikation-Auswirkungen-der-neuen-Kantonsverfassung-Handlungsanleitungen-2005.pdf> (dostęp 10.09.2018).

³³ Por. § 2 ust. 1 Regulaminu organizacyjny Dzielnicowej Komisji Dialogu Społecznego w Dzielnicy Bemowo m.st. Warszawy – Warszawa 2018: http://ngo.um.warszawa.pl/sites/ngo2.um.warszawa.pl/files/zalaczniki/komisje/uchwalony_17.04.2018_r._regulamin_dksu_bemowo.pdf (dostęp 11.09.2018).

bibliotek i kąpielisk, wynika, że funkcjonalnie organ/organy te odpowiadają pod względem kompetencji zarządom dzielnic³⁴. Choćby z tego względu nazwa *zarządy dzielnic* (wraz ze stosownym przypisem wyjaśniającym) jest bardziej adekwatnym odpowiednikiem w języku polskim. Po uwzględnieniu tych uwag przekład art. 88 KKZ powinien wyglądać tak:

*Gminy mogą przekazywać **zarządom jednostek pomocniczych** zadania komunalne do samodzielnej realizacji.*³⁵

Wnioski

Efektom przedstawionego podejścia do przekładu terminologii jest pełna transparentność treści regulacji prawnej dla jurysty, który nie zna języka wyjściowego. Podstawą takiego podejścia jest pogląd Petera Sandriniego (1996: 140), który uważa, że ekwiwalentne terminy mają mieć tożsame intencje, podczas gdy ich ekstensje (tj. prawne zastosowanie pojęć) nie muszą się pokrywać. Podobne stanowisko prezentuje Gérard-Réne de Groot (1990: 124), który nadzorował przekład holenderskiego kodeksu cywilnego na język niemiecki, przestrzegając jednocześnie, by zakres znaczeniowy poszukiwanego ekwiwalentu w tekście docelowym nie był ani za szeroki, ani za wąski w stosunku do znaczenia pojęć w tekście wyjściowym. Należy przy tym podkreślić, że podstawą podejścia prawniczego do zadania translacyjnego jest przeprowadzenie niezbędnej analizy porównawczej. Do tego niezbędna jest wiedza merytoryczna przejawiająca się w wiedzy dziedzinowej, gwarantująca ustalenie najwyższego poziomu ekwiwalencji referencjalnej i normatywnej. Szczególną zaletą prawniczego podejścia jest również to, że skutecznie eliminuje problem tzw. terminologii bezekwiwalentnej, który prawnikom utrudnia zrozumienie treści przekładu.

---

³⁴ Zob. Auswirkungen der neuen Kantonsverfassung (KV) auf die Gemeinden Eine Handlungsanleitung für SP-Behördenmitglieder und SP-Sektionen, 2005, s. 21.

³⁵ Wytluszczenie autora.

Bibliografia

Literatura prymarna

- Auswirkungen der neuen Kantonsverfassung (KV) auf die Gemeinden
Eine Handlungsanleitung für SP-Behördenmitglieder und SP-
Sektionen, 2005:
[https://spkantonzh.ch/app/uploads/2017/01/Publikation-
Auswirkungen-der-neuen-Kantonsverfassung-
Handlungsanleitungen-2005.pdf](https://spkantonzh.ch/app/uploads/2017/01/Publikation-Auswirkungen-der-neuen-Kantonsverfassung-Handlungsanleitungen-2005.pdf) (dostęp 10.09.2018).
- Czeszejko-Sochacki, Zdzisław. 2000. *Konstytucja Federalna
Konfederacji Szwajcarskiej z dnia 18 kwietnia 1999 r.*
Warszawa.
- Die polnische Strafprozessordnung – Kodeks postępowania karnego.*
Zweisprachige Ausgabe. Tłumaczenie Ewa Weigend. Freiburg
im Breisgau, edition iuscrim, 2004.
- Gesetz über das Gemeindewesen (Gemeindegesezt) vom 6. Juni 1926
(131.1).
- Interpelacja nr 16529 z dnia 13 maja 2010 r.:
<http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/59D53C43>
(16.03.2020).
- Kodeks cywilny obowiązujący na ziemiach zachodnich
Rzeczypospolitej Polskiej.* 1923. Warszawa: Ministerstwo
Sprawiedliwości
- Rechtspflegergesetz vom 14. April 2013 (BGBl. I S. 778, 2014 I S. 46).
- Regulaminu organizacyjny Dzielnicowej Komisji Dialogu
Społecznego w Dzielnicy Bemowo m.st. Warszawy –
Warszawa 2018:
[http://ngo.um.warszawa.pl/sites/ngo2.um.warszawa.pl/files/za-
laczniki/komisje/uchwalony_17.04.2018_r._regulamin_dksu
_bemowo.pdf](http://ngo.um.warszawa.pl/sites/ngo2.um.warszawa.pl/files/zalaczniki/komisje/uchwalony_17.04.2018_r._regulamin_dksu_bemowo.pdf) (dostęp 11.09.2018).
- Statut Samorządu Mieszkańców Sołectwa Grabnik przyjęty uchwałą Nr
V/29/07 Rady Miejskiej w Krasnobrodzie z dnia 16 lutego
2007 roku.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U.2019.0.1950 ze
zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr
16 poz. 95 ze zm.).
- Verfassung des Kantons Zürich vom 27. Februar 2005 (131.0).

Verwaltungsverfahrensgesetz vom 23. Januar 2003 (BGBl. I S. 102).
Załącznik do uchwały nr LVI/1418/2017 Rady m.st. Warszawy z dnia
19 października 2017 r.

Literatura sekundarna

- Banyś, Wiesław. 2005. Désambiguïisation des sens des mots et représentation lexicale du monde. *Neophilologica* nr 17, ss. 57–76.
- Basedow, Jürgen. 1996. Die Übersetzerfalle. *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*. Nr. 4.
- Borghi, Marco, Isolde Burr, Rainer J. Schweizer. 2009. Schlussbericht Juristisch-linguistische Untersuchungen von Rechtstexten der schweizerischen offiziellen Mehrsprachigkeit, http://www.snf.ch/SiteCollectionDocuments/nfp/nfp56/nfp56_schlussbericht_schweizer.pdf (data dostępu 9 styczeń 2020).
- Creifelds, Carl. 1990. *Rechtswörterbuch*. München: Beck
- Dobrovolskij, Dmitrij & Artëm Šaradin. 2002. Polysemie in einem zweisprachigen Wörterbuch: W: *Bilingual Lexikography*, ss. 527-535, https://pdfs.semanticscholar.org/64ad/2540aaef53d34da44b5d52d4d7a9b81dbbc5.pdf?_ga=2.94502620.1335295276.1584374257-1930117134.1584374257 (data dostępu 29 grudnia 2019).
- Dudek, Joanna & Michał Bohowicz. 2016. Tłumaczenia utrudniają interpretację prawa unijnego. *Gazeta prawna*, 20 grudnia 2011, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/577501,tlumaczenia-utrudniają-interpretacje-prawa-unijnego.html> (data dostępu 17 lipca 2016).
- Göpferich, Susanne. 2003. Optimierte Werkstattinformation durch die dynamische Verknüpfung von Informationsarten über eine begriffsorientierte Terminologiedatenbank – Das Projekt DAiSY der DaimlerChrisler AG. Online <https://www.yumpu.com/de/document/read/7386128/daisy-susanne-gopferich>. (dostęp 29.12.2019).
- Groot de, Gérard-Réne. 1990. Die relative Äquivalenz juristischer Begriffe und deren Folge für mehrsprachige juristische Wörterbücher. W: *Translation and Meaning*, part 1. Red. Marcel Thelen, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk. Maastricht.

- Groot de, Gérard-Réne. 1997. Wstęp do *Niederländisches Bürgerliches Gesetzbuch. Buch 8. Verkehrsmittel und Beförderung*. München 1997: s. ix-x.
- Hebenstreit, Gernot. 1997. Terminus – Weltbild – Intertextualität: Translatorische Überlegungen zu juristischen Fachtexten. W: *Text – Kultur – Kommunikation. Translation als Forschungsaufgabe*, ss. 97-116. Tübingen: Stauffenburg.
- Hejwowski, Krzysztof. 2004. *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa.
- Iluk, Jan. 2016. Semantyczna przejrzystość nazw prawnych i jej wpływ na procesy translacyjne. *Studia Niemcoznawcze*, T. LVIII. Warszawa, ss. 409-424.
- Iluk, Łukasz. 2014. Pole terminologiczne jako instrument konfrontacji leksyki prawnej dla celów leksykograficznych i translacyjnych. W *Translationsforschung. Methoden, Ergebnisse, Perspektiven*. Red. Iwona Bartoszewicz, Anna Małgorzewicz. Wrocław-Dresden, ss. 39-48.
- Iluk, Łukasz. 2015. Metoda poszukiwania i ustalania terminów w różnych systemach prawnych w oparciu o akty normatywne. *Studia Niemcoznawcze*, T. LV, ss. 631-644.
- Iluk, Łukasz. 2016a. Juristische und methodologische Aspekte bei der Ermittlung terminologischer Äquivalenzen am Beispiel des Begriffsfeldes Minderjähriger, Jugendlicher und Heranwachsender im Kontext der deutschen, polnischen und slowakischen Rechtsordnung. W *Sprache und Sprachen in Forschung und Anwendung (SiFA)*, Red. Zuzana Bohušová, Alena Ďuricová, Banská Bystrica. ss. 449-457
- Iluk, Łukasz. 2016b. Znaczenie wiedzy prawnej w procesie translacji terminów prawnych i prawniczych na przykładzie nazw środków zaskarżenia. *Studia Niemcoznawcze*, T. LVIII, 501-518.
- Iluk, Łukasz. 2017. Wiedza o języku prawnym w kształceniu tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych. W: *Studia Niemcoznawcze*, T. LIX, s.527-544.
- Kielar, Barbara. 2003. TS w układzie międzynarodowej komunikacji zawodowej (na przykładzie tłumaczenia tekstów prawnych). W: *Języki specjalistyczne 3. Lingwistyczna identyfikacja tekstów specjalistycznych*. Warszawa, ss. 121-133.
- Kilian, Alina, Agnieszka Kilian. 2014. *Słownik języka prawniczego i ekonomicznego, polsko-niemiecki*, 3. Wydanie, Warszawa.

- Kilian, Alina & Agnieszka Kilian. 2014. *Wörterbuch der Rechts- und Wirtschaftssprache, deutsch-polnisch*. 3. Wydanie, Warszawa.
- Matulewska, Aleksandra. 2014. Horrorzy tłumaczeniowe czy tłumacze z piekła rodem? Czyli kilka słów o efektywności komunikacji interlingwalnej. *Scripta Neophilologica Posnaniensia*, T. XIV, ss. 101-118.
- Nowak, Paulina. 2006. Analiza błędów w przekładzie unijnych aktów normatywnych na przykładzie Council Regulation (EC) no 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings. *Investigationes Linguisticae*, vol. XIII, Poznań.
- Pieńkos, Jerzy. 2003. *Podstawy przekładoznawstwa. Od teorii do praktyki*. Zakamycze.
- Porzycki, Marek. 2004. Lawina bełkotliwych przekładów. Rzeczpospolita, 26 marca 2004 r.
- Rechts- und Wirtschaftswörterbuch deutsch-polnisch*, 3. Auflage. 2015. Red. Bogusław Banaszak. Warszawa.
- Sandrini, Peter. 1996. Terminologearbeit im Recht: Deskriptiver begriffsorientierter Ansatz vom Standpunkt des Übersetzers. Vienna,
https://www.academia.edu/3763720/Terminologearbeit_im_Recht._Deskriptiver_begriffsorientierter_Ansatz_vom_Standpunkt_des_%C3%9Cbersetzers (data dostępu 29 grudnia 2019).
- Słownik prawa i gospodarki polsko-niemiecki*, 2. wydanie zaktualizowane i zmienione. 2008. Red. Bogusław Banaszak. Warszawa.